

362e concert

dinsdag 18 november 2014
20.00 uur

André Morsch,
bariton

Eildert Beeftink,
piano

Grote Zaal
Deventer
Schouwburg

PROGRAMMA

Robert Schumann (1810-1856)

Uit: Lieder und Gesänge aus 'Wilhelm
Meister' op. 98a (1849) Goethe
Wer nie sein Brot mit Tränen ass
Wer sich der Einsamkeit ergibt
An die Türen will ich schleichen

Ludwig Van Beethoven (1770-1827)

An die Hoffnung, op. 94 (1813) Tiedge
Mailied, op. 52, 4 (1805) Goethe
Neue Liebe, neues Leben, op. 75, 2 (1810)
Goethe

Robert Schumann

Vier Husarenlieder op. 117 (1851) Lenau
Der Husar, trara!
Der leidige Frieden
Den grünen Zeigern
Da liegt der Feinde gestreckte Schar

Belsazar, op. 57 (1840) Heine

PAUZE

Hermann Reutter (1900-1985)

Drei Gesänge op. 56 (1944) Hölderlin
An die Parzen
Hälfte des Lebens
Abendphantasie

Johann Kepler: Harmonia mundi,
op. 64, 5 (1948) Ehrler

Modest Moesorgski (1839-1881)

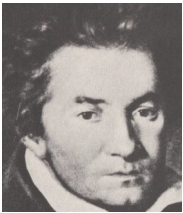
Liederen en dansen van de dood
A. Golenisjtsjev– Koetoezov
Wiegenlied (1875)
Serenade (1875)
Trepak (1875)
De Veldmaarschalk (1877)

De Duitse bariton **André Morsch** werd opgeleid aan de conservatoria in Feldkirch (Oostenrijk) en Amsterdam, waar Margreet Honig zijn docent was. Ook studeerde hij aan de Nieuwe Opera Academie in Den Haag. Bij zijn eindexamens kreeg hij hoge onderscheidingen. André Morsch is winnaar van de 'Prix Bernac' van de Ravel-Academie in Saint-Jean-de-Luz en trad als solist op bij diverse operagezelschappen (Leipzig, Zürich, Lyon en Nancy). In 2008 maakte hij zijn debuut bij de Opéra Comique in Parijs in de titelrol van 'Cadmus et Hermione' van Lully. De DVD van deze productie won talrijke prijzen, o.a. in 2009 de Diapason d'Or en werd DVD van het Jaar (Deutsche Schallplatten Kritik). André is verbonden aan de Staatsopera van Stuttgart. **Eildert Beeftink** studeerde bij o.a. Willem Brons, Rudolf Jansen en Mila Baslawskaja aan het Conservatorium van Amsterdam. In 1998 was hij eerste prijswinnaar op het Sweelinck-Kiwanis Kamermuziekconcours in Amsterdam. In 2005 won hij samen met de Franse sopraan Nathalie Gaudefroy het Internationale Nadia en Lili Boulanger Concours in Parijs, waarbij de 'pianoprijs' Eildert unaniem werd toegekend. In 2012 gaf Eildert met zijn 'Amsterdam Ensemble' een prachtig concert in onze serie met klarinettrio's van Beethoven en Brahms en het pianotrio in Bes van Schubert. In 2007 wonnen **André Morsch** en **Eildert Beeftink** samen in Stuttgart de eerste prijs op het internationale Hugo Wolf Concours voor de Liedkunst. Hun cd met liederen van Hermann Reutter werd zeer positief ontvangen.

Rond 1827 had **Schumann** de liedkunst van Schubert en andere componisten leren kennen en begon hij zelf ook liederen te componeren, maar na 1829 stopte hij hiermee omdat hij meende dat alles wat hij te zeggen had instrumentaal gestalte diende te krijgen en zo componeerde hij tot 1840 vrijwel uitsluitend voor piano solo. In 1840 (het jaar van zijn huwelijk met Clara Wieck) echter keerde hij tot de liedkunst terug en componeerde hij ruim 140 liederen op teksten van de diverse prominente dichters. Na 1840 gaat Schumann zich vooral toeleggen op instrumentale muziek, zowel voor orkest als op het gebied van de kamermuziek. Pas na 1848 gaat hij weer liederen componeren, vaak zijn deze gecompliceerder dan die uit 1840. Met zijn roman 'Wilhelm Meisters Lehrjahre', voltooid in 1796, heeft **Goethe** (1749-1832) zich bijna twintig jaar beziggehouden. Enkele hoofdpersonen

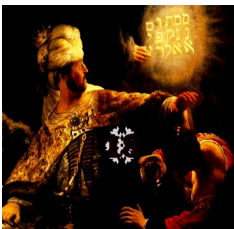
zoals de oude harp speler Augustin en het raadselachtige meisje Mignon, zingen in het verloop van deze complexe roman een aantal liederen, die iets onthullen over hun aanvankelijk onduidelijke achtergrond. Deze gedichten inspireerden vele componisten er muziek bij te componeren.

Het is niet zo bekend dat **Beethoven** aan de liedkunst zeer belangrijke bijdragen heeft geleverd, het lijkt dat zijn overweldigende betekenis voor de ontwikkeling van instrumentale muziek zijn liedkunst heeft overschaduwd. Maar ook de vele liederen van de grote componisten die na hem kwamen (Schubert, Mendelssohn, Schumann, Brahms) zullen aan dit neglect hebben bijgedragen. Beethoven koesterde bewondering voor de schrijvers van zijn tijd (onder vele anderen Goethe en Schiller) en bij veel gedichten heeft hij muziek gecomponeerd. '*An die Hoffnung*' heeft hij tweemaal getoonzet, in 1805, (op. 32) en in 1813 (op. 94).

De tweede versie is zeer expressief. In dit gedicht wordt de 'Hoop' aangesproken als het weinige wat een mens, verkerend in verlatenheid en overgeleverd aan het noodlot, nog rest.

Schumann heeft meerdere gedichten van Heinrich Heine (1797-1856) op muziek gezet, *Belsazar* is een van de bekendste. Heine verhaalt op de hem eigen kernachtige wijze het Bijbelverhaal (Daniël 5) over de hoogmoed van Koning Belsazar, die een feestmaal aanricht, daarbij Jehova lastert en het uit de tempel van Jeruzalem geroofde tafelgoud laat aanrukken. Een hand schrijft mysterieuze letters op de muur, die niemand begrijpt. Dat Daniël ze verklaart (gewogen, gewogen, te licht bevonden) is in Heine's tekst weggelaten. Die nacht namen de Meden en Perzen de stad in en dat betekende einde van het Babylonische rijk (ca. 520 v. Chr.).

Hermann Reutter, geboren in Stuttgart, stamde uit een muzikale familie en hij kreeg zijn eerste muzieklessen (piano en cello) van een oom. Vanaf 1920 studeerde hij piano, orgel, zang en compositie aan het Conservatorium in München, waar hij later een zeer gewaardeerd docent werd. Hij werkte samen met componisten als Hindemith, Brecht, Pfitzner en

werd een veelgevraagd liedbegeleider. Hij trad op met bekende zangers als Martha Fuchs, Lore Fischer, Karl Erb en na de oorlog met Elisabeth Schwarzkopf, Dietrich Fischer-Dieskau en Hans Hotter. Hij heeft veel liederen gecomponeerd, maar ook enkele opera's, toneel- en orkestmuziek.

André Morsch over de speciale eisen die de liederen van Reutter stellen aan de zanger: '*Bij zijn liederen wordt altijd zowel de lyrische als de dramatische kant van de zanger aangesproken. Reutter stelt zich niet tevreden met eenvoudige melodieën, er komt altijd een moment van puur vertellen bij. Men kan zich niet verschuilen achter de muziek, ieder lied heeft een zeer persoonlijk karakter. Daaraan recht doen is de grootste uitdaging. De betekenis van de tekst staat centraal, in die zin staat Reutter dicht bij Wolf dan bij bv Brahms, de muziek volgt de tekst. Bij het Keplerlied zien we de objectieve polyfone stijl - de wetenschap- zoals bv ook bij een componist als Hindemith*'.

De dichter **Hans Heinrich Ehrler** heeft een prachtig gedicht gemaakt op het werk van de Duitse wiskundige Johannes Kepler (1571-1630), één van de grondleggers van de moderne sterrenkunde. Kepler bouwde voort op de heliocentrische leerstellingen van Copernicus, wat inging tegen de officiële leer van de kerk en dus levensgevaarlijk was. Hij berekende op grond van zijn waarnemingen dat: 1. de planeten een ellipsvormige baan maken om de zon die in één van de brandpunten staat, 2. de voerstralen zon-planeet in gelijke tijdsintervallen sectoren van gelijke oppervlakken beschrijven. Zijn derde wet beschreef hij in zijn boek *Harmonia mundi*: de kwadraten van de omlooptijden van de planeten verhouden zich als de derde-machten van hun afstanden tot de zon. Hij maakte met deze wetten de weg vrij voor Newton's wet van de zwaartekracht.

Modest Moesorgski, zoon van een Russisch grootgrondbezitter, probeerde al voor hij de eerste pianolessen van zijn moeder kreeg, de sprookjes die zijn kind-meisje hem vertelde in muziek uit te beelden op de piano. Hij kreeg een militaire opleiding en werd officier. Eind jaren vijftig van de negentiende eeuw kwam in St. Petersburg onder leiding van de als pianist opgeleide Balakirev (1837-1910) een beweging op gang van een aantal muzikaal begaafde amateurs die bezeten waren van het componeren van typisch 'Russische' muziek. De eveneens als militair opgeleide Cui en Rimski-Korsakov

en de medisch-chemicus Borodin sloten zich evenals Moesorgski hierbij aan. Een officiële muziekopleiding, laat staan een compositieopleiding bestond toen nog nauwelijks in Rusland. De activiteiten van deze 'vijf' werden toegejuicht en een recensent prees hen als een klein, maar 'machtig hoopje' dat zich met veel talent inzette voor de nationalistische muziek van Rusland. In het werk van Moesorgski spelen het visuele

en de taal een grote rol. Hij componeerde geen symfonieën of sonates. Volksmuziek, de melodie en het ritme van de gesproken taal wilde hij in zijn muziek (opera's, liederen en wat stukken voor piano) laten horen. Hij typeerde zichzelf als darwinist en materialist en geloofde niet in een leven na de dood, waarmee hij zich sterk onderscheidde van de orthodox-gelovige Russen. Toch worstelde hij, als een soort mysticus, wel met deze problematiek. Is de Dood nu een vrouw of een man? In het Nederlands is het woord zowel mannelijk als vrouwelijk: 'ten dode opgeschreven, maar ook 'ter dood veroordeeld'. Het Russisch woord voor dood, *smert*, is vrouwelijk. De tekst van de *Liederen en dansen van de dood* is van zijn vriend Golenisjtsjev-Koetoezov met wie Moesorgski vaak sprak over zijn vele problemen. In het laatste van deze vier liederen horen we:

.....verscheen de Dood zoals een veldheerreed zij het hele slagveld rond. In de *Serenade* is de Dood een ridder, dus een man, maar hoe zit het in het *Wiegelied* waarin de Dood het kindje in slaap zingt, en in de *Trepak* waar de Dood met het dronken boertje danst?

Volgende Concert

Dinsdag 9 december 2014 20 u.

Danel Quartet

Borodin: 2e strijkkwartet

Weinberg: 8e strijkkwartet

Tsjaikovski: 2e strijkkwartet

19u. Inleiding Guus van Es, musicoloog

Programmatuochtingen en recensies

www.kamermuziek-deventer.nl

ook: www.klassiekemuziekdeventer.nl